

Otliste

Nynorsk
Tom André Tveit
Verda

Otliste

Tom André Tveit

Otliste

2. utgåve
Nynorsk

Verda

© Tom André Tveit (Verda), Bergen, 2015.

Tittel: Otliste

Forfattar: Tom André Tveit

Redaktør: Tom André Tveit

Forlag: Verda

Stad: Bergen

Utgitt: 2015

Språk: Nynorsk

Utgåve: 2. utgåve

Filart: .pdf

Storleik: 210 mm · 297 mm (A4)

Sider: 18

ISBN: 978-82-8329-046-2

Trykk: 1. opplag, Tom André Tveit (Verda), Bergen, 2015.

Kontaktopplysningar:

Tom André Tveit (Verda)

Postboks 2636

5828 Bergen

post@verda.no

<http://www.verda.no>

Gratis otliste (teikn- og ordliste):

På internettsida <http://www.verda.no> er det mogleg å laste ned denne otlista (teikn- og ordliste) som ebok. Den inneheld alle dei ot (teikn og ord) som er nye i bøkene gitt ut på forlaget Verda – og vil derfor kunne vere til hjelp for dei som i lesing av ei eller fleire av desse bøkene skulle møte nokre ot som dei ikkje er kjend med. Otlista er tilgjengeleg både på nynorsk og bokmål.

Bestilling:

Sjå bakerst i boka for bestillingsskjema og opplysningar om korleis bestille bøker frå Verda.

Fagspørsmål:

På internett er det mogleg å få svar på fagspørsmål. Sjå <http://www.verda.no/fagsporsmal> for meir om pris, og om korleis ein går fram for å stille fagspørsmål, med meir.

Innspel:

Dersom det blir funnet nokre feil, anten skrivefeil eller andre feil, eller noko som kan videreutvikla eller på anna måte forbetra lærebøkene, kan innspel sendast til følgande epostadressa: innspel@verda.no

Det må ikkje kopierast frå denne boka i strid med åndsverkslova eller i strid med avtalar gjorde med KOPINOR, interesseorgan for rettshavarar til åndsverk. Kopiering i strid med lov eller avtale kan føre til erstatningsansvar og inndragning, og kan straffast med bøter eller fengsel.

Føreord til 1. utgåve

Denne otlista er skriven i hovudsak for å samle alle dei nye omgrep som er laga under skriving av dei bøkene som er gitt ut på forlaget Verda. Dette vil føre til at dei som kun les éi eller nokre av bøkene, og møter nokre nye ord eller teikn, kan sjå til denne otlista for å finne ei forklaring, slik at dei slepp å sjå til kvar einskild bok. I tillegg er det lagt til nokre av dei viktigaste omgrep som brukast i dei same bøkene – dette gjeld norske ord. Denne otlista har samla ord og teikn frå emna i den påfølgjande lista:

- Erenglære
- Kestlære
- Følgjelære
- Diemlære
- Mengdelære

Det er mange nye omgrep i otlista. Årsaka er at mange av bøkene som er gitt ut har noko som vi ikkje har hatt frå før, eller noko som har vore endra på, og gitt eit nytt ord, eit nytt teikn eller ei ny avgrensing. For ordens skuld kan dei nye ord og teikn kallast norske – dei har litt ulik bøying i nynorsk og bokmål, men dei kan altso sjåast på som både nynorske ord og teikn, og ord og teikn som kan brukast i bokmål.

Forfattaren ynskjer at lesarane lærer noko nytt, og ellers trivast med lesinga av denne otlisten.

Føreord til 2. utgåve

I høve utgjeving av dataforskrifta 'Diem', er det lagt til ein del ord og teikn frå dei komande lærebøkene; reknelære og skaplære, samt ein del andre ord - 40 ord i alt. For dei som likar å lære seg fleire og nye ord kan sjå på forklaringane på orda 'med' og 'mot' som har fått ei svært opplysende ny forklaring ut frå erenglæra.

Forfattaren ynskjer at lesarane lærer noko nytt, og ellers trivast med lesinga av denne otlisten.

Innhald

1 Teiknliste 1

2 Ordliste 5

1 Teiknliste

Om teiknlista

Teiknlista er ordna etter emne. I tillegg kjem det fyrst ei liste med ulike samlingar av teikn.

Teiknsamlingar:

Bokstavar:

Små bokstavar: abcdefghijklmnopqrstuvwxyzæøå

Store bokstavar: ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZÆØÅ

Tal:

Artstal: 0XWVIÅNM

Mengdetal: 0123456789ABCDEFG

Virkarar:

Virkarar (virketeikn): abcdefghijkl

Lufer (lufeteikn): mnopqrstuvwxyz

Nufer (nufeteikn): xyzæøå

Skriveteikn: ., ()

Rekneteikn: +-·:/\

Ejomteikn: +-

Emneleg orden:

Artstal

X eit artstal med arten av eit grunntal opphøgd i tre som mottal. Lesast som tal; tusendel. Lesast som eining; tusendel -en, -ar, -ane

W eit artstal med arten av eit grunntal opphøgd i to som mottal. Lesast som tal; tidel. Lesast som eining; tidel -en, -ar, -ane

V eit artstal med arten av eit grunntal opphøgd i ein som mottal. Lesast som tal; hundredel. Lesast som eining; hundredel -en, -ar, -ane

I eit artstal for grunnarten i ei talmengde, eller med arten av eit grunntal opphøgd i null. Lesast som tal; oin. Lesast som eining; oinar -en, -ar, -ane

Å eit artstal med arten av eit grunntal opphøgd i ein. Lesast som tal; ti. Lesast som eining; tiar, -en, -ar, -ane

N eit artstal med arten av eit grunntal opphøgd i to. Lesast som tal; hundre. Lesast som eining; hundrar -en, -ar, -ane

M eit artstal med arten av eit grunntal opphøgd i tre. Lesast som tal; tusen. Lesast som eining; tusenar -en, -ar, -ane

Bokstavar og virkarar

A stor bokstav som skriveteikn med ei gitt uttale brukt til ord

a liten bokstav som skriveteikn med ei gitt uttale brukt til ord. Brukast óg som virketeikn.

B stor bokstav som skriveteikn med ei gitt uttale brukt til ord

b liten bokstav som skriveteikn med ei gitt uttale brukt til ord. Brukast óg som virketeikn.

C stor bokstav som skriveteikn med ei gitt uttale brukt til ord

c liten bokstav som skriveteikn med ei gitt uttale brukt til ord. Brukast óg som virketeikn.

D stor bokstav som skriveteikn med ei gitt uttale brukt til ord

d liten bokstav som skriveteikn med ei gitt uttale brukt til ord. Brukast óg som virketeikn.

E stor bokstav som skriveteikn med ei gitt uttale brukt til ord

e liten bokstav som skriveteikn med ei gitt uttale brukt til ord. Brukast óg som virketeikn.

F stor bokstav som skriveteikn med ei gitt uttale brukt til ord

f liten bokstav som skriveteikn med ei gitt uttale brukt til ord. Brukast óg som virketeikn.

G stor bokstav som skriveteikn med ei gitt uttale brukt til ord

æ liten bokstav som skriveteikn med ei gitt uttale brukt til ord. Brukast óg som nufeteikn.

Ø stor bokstav som skriveteikn med ei gitt uttale brukt til ord

ø liten bokstav som skriveteikn med ei gitt uttale brukt til ord. Brukast óg som nufeteikn.

Å stor bokstav som skriveteikn med ei gitt uttale brukt til ord

å liten bokstav som skriveteikn med ei gitt uttale brukt til ord. Brukast óg som nufeteikn.

Ejomteikn

+ medteikn; teikn for ejomet 'med'. Lesast i diem; 'med'.

- motteikn; teikn for ejomet 'mot'. Lesast i diem; 'mot'.

Ereng

∞ teikn for ereng. Lesast; 'ereng'. Sjå vedlegg 1 for korleis teiknet er laga

Mengdetal

0 eit mengdetal med ei mengde på ingenting, eller eit artstal med ingen art. Lesast som tal; null. Lesast som eining; null -en, -ar, -ane

1 eit mengdetal med ei mengde på ein. Lesast som tal; ein, ei, eit eller eine. Lesast som eining; einar -en, -ar, -ane

2 eit mengdetal med ei mengde på to. Lesast som tal; to. Lesast som eining; toar -en, -ar, -ane

3 eit mengdetal med ei mengde på tre. Lesast som tal; tre. Lesast som eining; trear -en, -ar, -ane

4 eit mengdetal med ei mengde på fire. Lesast som tal; fire. Lesast som eining; firar -en, -ar, -ane

5 eit mengdetal med ei mengde på fem. Lesast som tal; fem. Lesast som eining; femmar -en, -ar, -ane

6 eit mengdetal med ei mengde på seks. Lesast som tal; seks. Lesast som eining; seksar -en, -ar, -ane

7 eit mengdetal med ei mengde på sju. Lesast som tal; sju. Lesast som eining; sjuar -en, -ar, -ane

8 eit mengdetal med ei mengde på åtte. Lesast som tal; åtte. Lesast som eining; åttar -en, -ar, -ane

9 eit mengdetal med ei mengde på ni. Lesast som tal; ni. Lesast som eining; niar -en, -ar, -ane

A eit mengdetal med ei mengde på omi. Lesast som tal; omi. Lesast som eining; omar -en, -ar, -ane

B eit mengdetal med ei mengde på elleve. Lesast som tal; elleve. Lesast som eining; ellevar -en, -ar, -ane

C eit mengdetal med ei mengde på tolv. Lesast som tal; tolv. Lesast som eining; tolvar -en, -ar, -ane

D eit mengdetal med ei mengde på tretten. Lesast som tal; tretten. Lesast som eining; trettenar -en, -ar, -ane

E eit mengdetal med ei mengde på fjorten. Lesast som tal; fjorten. Lesast som eining; fjortenar -en, -ar, -ane

F eit mengdetal med ei mengde på femten. Lesast som tal; femten. Lesast som eining; femtenar -en, -ar, -ane

G eit mengdetal med ei mengde på seksten. Lesast som tal; seksten. Lesast som eining; sekstenar -en, -ar, -ane

Merke

' teikn for merke. Lesast; 'merke'

Parentes

(parentestegn; byrjingsparentes. Lesast i diem: 'parentes' eller 'parentes byrjar'.

) parentestegn; endingsparentes. Lesast i diem: 'parentes' eller 'parentes endar'.

Rekneteikn

+ tegn for gjerningen tillegging. Leses i diem: 'tillagt' eller 'tillagt med'.

- tegn for gjerningen fratrekking. Leses i diem: 'fratrekt' eller 'fratrekt med'.

· tegn for gjerningen ganging. Leses i diem: 'ganget' eller 'ganget med'.

: tegn for gjerningen deling. Leses i diem: 'delt' eller 'delt med'.

/ tegn for gjerningen opphøying. Leses i diem: 'opphøytt' eller 'opphøyet med'.

\ tegn for gjerningen nedhøying. Leses i diem: 'nedhøyet' eller 'nedhøyet med'.

Samanlikning

\approx teikn for handlinga samanlikning.

Lesast i diem: 'samanlikne med'

$=$ teikn for noko likt noko anna. Lesast i diem: 'er lik'

$>$ teikn for noko meir enn noko anna. Lesast i diem: 'er meir enn'

$<$ teikn for noko mindre enn noko anna.

Lesast i diem: 'er mindre enn'

\geq teikn for noko meir eller lik noko anna.

Lesast i diem: 'er meir eller lik'

\leq teikn for noko mindre eller lik noko anna. Lesast i diem: 'er mindre eller lik'

\approx teikn for noko tilnærma lik noko anna.

Lesast i diem: 'er tilnærma lik'

\neq teikn for noko ulikt noko anna (noko meir eller mindre enn noko anna). Lesast i diem: 'er ulik (er meir eller mindre enn)'

Skriveteikn

. skriveteikn som brukast i slutten av setningar. Lesast; 'stikk' (er ulest i vanleg tekst)

, skriveteikn som brukast imellom delsetningar i ei setning. Lesast; 'strek' (er ulest i vanleg tekst)

3 Ordliste

Om ordlista

Ordlista er inndelt i ein bokstavleg og ein emneleg orden. Begge inneheld dei nøyaktig same orda.

Bokstavleg orden:

all all, alt, alle mengdeord for dei einingar som er i ei mengde, eller ei heil eining

allmengdeleg -, -e ein eigenskap for noko som gjeld alle mengder

allmengdeleg talorden talorden som kan brukast for alle mengder og talmengder

annan anna, anna, andre mengdeord for ei mengde sideordna ei anna mengde

annankvar annankvar, annankvart, - mengdeord for kvar andre eining i ei mengde ordna på ei rekkje

art -en, -ar, -ane ein art er ei undereining av ei eining. I ei lufe med ulike tilfeller, ulike sufer, er kvar av tilfellene/sufene ein eigen art av lufa

artest -en, -ar, -ane førestaving som artstal til måleiningar. Artest kan endre arten til måleiningar. Ei måleining virkar saman med artest som ein grunnart i ei talmengde

artstal -et, -, -a artstal er tal for dei ulike artar i ei talmengde. Artstal har ei motsetjing i høve til mengdetal sidan artstal alltid treng eit stemt grunntal for å få ei varig mengde

aukande følgjer følgjer som stadig aukar

aukande og like følgjer både aukande og like følgjer saman

byrjingsparentes -en, -ar, -ane eit parentesteikn til venstre for, og derfor i byrjinga av parentesar.

bokstav -en, -ar, -ane skriveteikn som brukast til ord

delar -en, -ar, -ane noko eller nokon som delar noko. I reknelære: den mengda vi delar ei anna mengde med.

dele -er, -te, -t det å gjere noko heilt om til fleire delar. I reknelære det å fråtrekkje ei mengde med ei mengde ei mengde gongar. Motsetjing til det å gonge. Har teiknet ‘:’.

deldiem -et, -, -a ein del av eit diem. Eitt eller fleire kest med handlingar seg imellom, men færre enn alle kest i eit diem

deling -a, -ar, -ane det å dele som ei eining.

Motsetjing til gonging. Har teiknet ‘:’.

delmengde -a, -er, -ene ein del av ei mengde

delnufe -a, -er, -ene ein virkar med ei utfallig delvirkning

deltal -et, -, -a eit tal mellom heiltala -1 og 1. Ein del av ein eining, eller fleire delar av ein eller fleire einingar satt saman, og som ikkje gir eit heital

delvirkning -a, -ar, -ane ein del av ei virkning

diem -et, -, -a kest og handlingar saman. Diem har minst to kest med minst éi samanlikning, og ellers handlingar seg imellom

dieme -ar, -a, -a å handle med diem

dieming -a, -ar, -ane det å dieme som ei eining

ejom -et, -, -a med ogell mot.

ekest -et, -, -a eit deldiem med dei kest handlingane gonging, deling, opphøgjing og/eller nedhøgjing gjeld, og har alltid handlingane tilleggjing, fråtrekkjing eller samanlikning imellom seg og andre kest, ekest og/eller deldiem. Forkorting av ekest gir kest

eigenskap -en, -ar, -ane noko eige ved ei eining

ein eit mengdetal med ei mengde på ein. Har talteiknet 1

ein -en, -ar, -ane mengdetalet ein, eller ei mengde på ein, som ei eining. Har talteiknet ‘1’

eining -a, -ar, -ane noko som i seg sjølv er ein heilskap

einkvan eikor, eitkvart, - mengdeord for alle einingane i ei mengde kvar for seg

ellevar -en, -ar, -ane mengdetalet elleve, eller ei mengde på elleve, som ei eining. Har talteiknet ‘B’

elleve eit mengdetal med ei mengde på elleve. Har talteiknet ‘B’

endingsparentes -en, -ar, -ane eit parentesteikn til høgre for, og derfor i

byrjinga av parentesar.

enkelttal -et, -, -a eitt av talteikna i ei

talrekkje, eller eit tal med kun eitt talteikn
ereng -et, -, -a eit verktøy for læring, og kan brukast til å lære, skape ei lære, eller for å løyse opp ei lære. Har teiknet ‘∞’

erengje -ar, -a, -a ei handling der vi brukar ereng

erengjar -en, -ar, -ane noko eller nokon som erengjar

erengjing -a, -ar, -ane det å erengje som ei eining

fem eit mengdetal med ei mengde på fem. Har talteiknet ‘5’
femmar -en, -ar, -ane mengdetalet fem eller ei mengde på fem, som ei eining. Har talteiknet ‘5’

femten eit mengdetal med ei mengde på femten. Har talteiknet ‘F’

femtenar -en, -ar, -ane mengdetalet femten eller ei mengde på femten, som ei eining. Har talteiknet ‘F’

firar -en, -ar, -ane mengdetalet fire eller ei mengde på fire, som ei eining. Har talteiknet ‘4’

fire eit mengdetal med ei mengde på fire. Har talteiknet ‘4’

fjorten eit mengdetal med ei mengde på fjorten. Har talteiknet ‘E’

fjortenar -en, -ar, -ane mengdetalet fjorten eller ei mengde på fjorten, som ei eining. Har talteiknet ‘E’

fråtrekkjar -en, -ar, -ane noko eller nokon som trekk noko frå noko. I reknelære: den mengda vi trekk frå ei anna mengde.

fråtrekkje fråtrekkjer, fråtrekte, fråtrekt det å trekkje noko frå noko anna. Motsetjing til det å tilleggje. Det same som det å minke. Har teiknet ‘-’.

fråtrekkjing -a, -ar, -ane det å fråtrekkje som ei eining. Motsetjing til tilleggjing. Det same som minking. Har teiknet ‘-’.

følgje -a, -er, -ene noko som kjem etter noko anna

følgje -et, -, -a nokon som er med nokon andre

følgjeorden -en, -ar, -ane ei orden for følgjer. Noko (ei følgje) som kjem etter noko anna ut frå ei orden

føresetnad -en, -er, -ene noko som kjem før noko set seg

- -, -, få mengdeord for mindre enn halvdel av ei mengde

få -tt, - el -e (få, færre, færrest) eigenskap som mindre enn halvdel av ei mengde
gongar -en, -ar, -ane noko eller nokon som gongar noko med noko. I reknelære: den mengda vi gongar ei anna mengde med.

gonge -ar, -a, -a det å leggje ei mengde til seg sjølv ei mengde gongar. Motsetjing til det å dele. Har teiknet ‘.’.

gonging -a, -ar, -ane det å gonga som ei eining. Motsetjing til deling. Har teiknet ‘.’.

grunnart -en, -ar, -ane den grunnleggjande arten i ei talmengde

grunntal -et, -, -a medtalige heiltal frå og med 2

gug -et, -, -a ei auking av ei mengde moglege tilfeller

guge -ar, -a, -a å auke mengda moglege tilfeller

guging -a, -ar, -ane ei auking av ei mengda moglege tilfeller

gåg -et, -, -a ei minking av ei mengde moglege tilfeller

gåge -ar, -a, -a å minke mengda moglege tilfeller

gåging -a, -ar, -ane ei minking av ei mengde moglege tilfeller

halvdiem -et, -, -a deldiem med samanlikning seg imellom ogell ingenting på sidene i diem.

handle -ar, -a, -a det når noko eller nokon får noko til å hende

handling -a, -ar, -ane det å handle som ei eining

heiltal -et, -, -a heiltal er ei mengde av ein eller fleire heile, udelte einingar

hende -er, -e, -t noko over tid. Noko frå ei tid til ei anna tid

hending -a, -ar, -ane det å hende som ei eining

hundrar -en, -ar, -ane artstalet hundre eller arten av eit grunntal opphøgd i to, som ei eining. Har talteiknet ‘N’

hundre eit artstal med arten av eit grunntal opphøgd i to. Har talteiknet ‘N’

hundredel eit artstal med arten av eit grunntal opphøgd i to som mottal. Har talteiknet ‘W’

hundredel -en, -ar, -ane artstalet hundredel

eller arten av eit grunntal opphøgd i ein som mottal, som ei eining. Har talteiknet ‘V’ **ingen** inga, inkje, ingen mengdeord for ei mengde uten einingar

innfall -et, -, -a noko som fell inn i noko.

Motsetjing til utfall

innfalle innfell, innfall, innfalle å falle noko inn i noko anna

innfalling -a, -ar, -ane da å innfalle som ei eining

kest -et, -, -a tal, eigenskap og eining saman.

Kest er derfor enklast forklart ei mengde noko, der talet gir mengda, einingen det som vi har ei mengde av, og eigenskapen ein eigenskap ved einingen

kufe -a, -er, -ene ein varar med utfallig varing

kunne kan, kunne, kunna ei handling når vi har lært. Kjem alltid etter læring

kunnskap -en, -ar, -ane da nokon kan

kvar kvar, kvart, - mengdeord for alle einingar i ei mengde, men samstundes dei enkelte einingane for seg sjølv

lik -, -e to eller fleire ting som er det same.

Motsetjing til ulik

likearta -, - ein eigenskap for noko med like artar innbyrdes

like følgjer følgjer der kvar følgje er lik den fyrste

likning -en, -ar, -ane eit diem der utfallet til samanlikninga er lik

liten lita, lite, små(e) (liten, mindre, minst) ei storleik utanom det vanlege og ei motsetjing til stor/mykje. Sjå mykje

lufe -a, -er, -ene ein virkar med innfallig virkning

lufeteikn -et, -, -a teikn vi brukar til lufer

lære -er, -te, -t ei handling før ein kan noko.

Kjem alltid før kunnskap

lære -a, -er, -ene noko vi kan lære

læring -a, -ar, -ane da å lære som ei eining

mang ein mang ei, mang eit, mange (mange, fleire, flest) eigenskap som meir enn halvdel av ei mengde

med eit ejom for det at noko virkar som noko anna. Ofte tolka slik at om virkninga har fleire sufer enn to den sufa som er mest lik - og derfor då oftast den same sufa. Det motsette av mot.

medekest -et, -, -a ekest med ejomet ‘med’

framfor seg.

medhalvdiem -et, -, -a halvdiem med ejomet ‘med’ framfor seg.

medkest -et, -, -a eit kest med medteikn framfor seg.

medparentes -en, -ar, -ane ein parentes med ejomet ‘med’ framfor seg.

medtal -et, -, -a alle tal større enn null.

Framfor medtal kan teiknet for tilleggjing valfritt brukast. Medtal er da motsette av mottal

meir sjå mykje

mengde -a, -er, -ene ei mengde er det som fortel oss om det er ein, eller meir eller mindre enn ein av noko

mengdetal -et, -, -a tal med heiltalige varige mengder frå 0 og oppover medtalig med mengda 1 seg imellom innbyrdes.

Mengdetal har ei motsetjing ihøve til artstala sidan mengdetal alltid har ei varig mengde

merke -et, -, -a noko satt på noko anna som hjelp for til dømes da å; finne da att, skilje da frå noko anna med meir. Har teiknet ‘r’

mindre sjå liten

minkande følgjer følgjer som stadig minkar

minkande og like følgjer både minkande og like følgjer saman

minsteart -en, -ar, -ane den minste art av artane i ei mengde

mot eit ejom for det at noko ikkje virkar som noko anna. Ofte tolka slik at om virkninga har fleire sufer den sufa som er minst lik - og derfor då oftast den motsette virkning om den finst. Det motsette av med.

motekest -et, -, -a ekest med ejomet ‘med’ framfor seg.

mothalvdiem -et, -, -a halvdiem med ejomet ‘med’ framfor seg.

motkest -et, -, -a eit kest med motteikn framfor seg.

motparentes -en, -ar, -ane ein parentes med ejomet ‘mot’ framfor seg.

mottal -et, -, -a alle tal under null. Framfor mottal brukar vi alltid teiknet for fråtrekkjing. Mottal er da motsette av medtal

mykje -, - (mykje, meir, mest) ei storleik utanom det vanlege og ei motsetjing til lite. Sjå liten

måleining -a, -ar, -ane ei eining med ei særskilt storleik, som nyttast til å måla ulike

mengder av same eining som måleininga sjølv er bygt opp av. Artstal brukast som førestaving til måleiningar, og då skriv vi artstalet og måleiningen saman utan mellomrom

nedhøgjar -en, -ar, -ane noko eller nokon som nedhøgjar noko med noko. I reknelære: den mengda vi nedhøgjar ei anna mengde med.

nedhøgje -er, -høgde, -høgt det å gonge eller dele ei mengde lik 1 med ei utfallig mengde ei mengde gongar. Motsetjing til det å opphøgje. Har teiknet ‘\’.

nedhøgjing -a, -ar, -ane det å nedhøgje som ei eining. Motsetjing til opphøgjing. Har teiknet ‘\’.

ni eit mengdetal med ei mengde på ni. Har talteiknet ‘9’

niar -en, -ar, -ane mengdetalet ni, eller ei mengde på ni, som ei eining. Har talteiknet ‘9’

nokon noka, noko, nokre/nokon mengdeord for ein del av ei mengde

nufe -a, -er, -ene ein virkar med utfallig virkning

nufeteikn -et, -, -a teikn vi brukar til nufer

null mengdetalet null, ei mengde på ingenting, artstalet null eller ingen art i ei talmengde. Har talteiknet ‘0’.

null -en, -ar, -ane mengdetalet null, ei mengde på ingenting, artstalet null eller ingen art i ei talmengde, som ei eining. Har talteiknet ‘0’.

oddetal -et, -, -a alle heiltal som ikkje er partal, og er derfor det motsette av partal.

Oddetal gir deltal når det delast på talet 2

ogell et ord mellom to ot, slik at begge eller ett av de er gyldige. Samme som; ‘og’ eller ‘eller’.

oin eit artstal for grunnarten i ei talmengde, eller arten av eit grunntal opphøgd i null. Har talteiknet ‘I’

oinar -en, -ar, -ane mengdetalet oin, eller ei mengde på oin, som ei eining. Har talteiknet ‘I’

omar -en, -ar, -ane mengdetalet omi, eller ei mengde på omi, som ei eining. Har talteiknet ‘A’

omi eit mengdetal med ei mengde på omi. Har talteiknet ‘A’

omsetje -set, -sette, -sett å setje noko satt, om til noko anna

omsetjing -a, -ar, -ane noko som er omsatt

opphavstal -et, -, -a ei talorden som kan beskrive ei likearta mengde, der vi byttar ut kvar eining i mengda med talet I. Den enklaste talorden

opphøgjar -en, -ar, -ane noko eller nokon som opphøgjar noko med noko. I reknelære: den mengda vi opphøgjar ei anna mengde med.

opphøgje -er, -høgde, -høgt det å gonge eller dele ei mengde lik 1 med ei innfallig mengde ei mengde gongar. Motsetjing til det å nedhøgje. Har teiknet ‘/’.

opphøgjing -a, -ar, -ane det å opphøgje som ei eining. Motsetjing til nedhøgjing. Har teiknet ‘/’.

opløyse -er, -te, -t det å løyse noko opp i sine ulike delar.

opløysing -a, -ar, -ane det å oppløyse som ei eining.

ord -et, -, -a ein eller fleire bokstavar satt saman, og som saman kan stå for noko anna enn teikna sjølv i verda

ot -et, -, -a både ord, teikn og det som eit ord eller teikn står for i seg sjølv

parentes -en, -ar, -ane teikn som brukast til å skilje frå kvarandre ulikt innhald i tekst.

partal -et, -, -a alle heiltal som kan delast på 2, og som framleis forblir eit heiltal. Det motsette av oddetal

rekne -ar, -a, -a gjerning med to eller fleire innfallige mengder, med mål om å få éi eller fleire mengder som utfall (vanlegvis talmengder).

rekning -a, -ar, -ane gjerninga å rekne som ei eining.

rufe -a, -er, -ene innfall til ereng - som det er målet å lære noko om

samanlikne -ar, -a, -a det å finne ut om noko er likt eller ulikt noko anna. Gjerast ved å setje to eller fleire ulike ting saman på ulike måtar

samanlikning -a, -ar, -ane det å samanlikne som ei eining

seks eit mengdetal med ei mengde på seks. Har talteiknet ‘6’

seksar -en, -ar, -ane mengdetalet seks eller ei mengde på seks, som ei eining. Har talteiknet '6'.

seksten eit mengdetal med ei mengde på seksten. Har talteiknet 'G'.

sekstenar -en, -ar, -ane mengdetalet seksten, eller ei mengde på seksten, som ei eining. Har talteiknet 'G'.

setning -en, -ar, -ane ein eller fleire ord og/eller teikn satt saman.

sju eit mengdetal med ei mengde på sju. Har talteiknet '7'.

sjuar -en, -ar, -ane mengdetalet sju eller ei mengde på sju, som ei eining. Har talteiknet '7'.

skape -er, -te, -t det å endre slik noko ser ut sett bort ifrå fargen.

skaping -a, -ar, -ane det å skape som ei eining.

spørje spør, spurde, spurt tiltale til ein sjølv eller nokon andre med formål om å lære noko

spørjing -a, -ar, -ane da å spørje som ei eining

stikk -et, -, -a skriveteikn som brukast i slutten av setningar. Stikk er ulest i vanleg tekst. Har teiknet '.'

stikktal -et, -, -a talorden der kvart enkelttal er eit mengdetal, og der stikk brukast imellom heiltal og deltal. Heiltalet og deltalet står høvesvis til venstre og til høgre for stikket

strek -en, -ar, -ane skriveteikn som brukast imellom delsetningar i ei setning. Strek er ulest i vanleg tekst. Har teiknet ','

størsteart -en, -ar, -ane den største arten av artane i ei mengde

sufe -a, -er, -ene ein varar med innfallig varing

sær opphavstal -et, -, -a opphavstal saman med artstal anten som ein artest eller som ei eining i kest

tal -et, -, -a tal er talord og talteikn for ulike mengder, som har talmengde som grunnlag

talmengde -a, -er, -ene ei særskilt samansatt mengde, som vi brukar som grunnlag for alle tal for mengder

talord -et, -, -a ord for måten vi les, eller uttalar talteikn, eller ei talrekkje

talorden -en, -ar, -ane tal satt saman i ei

bestemt orden. Vi har allmengdelege og uallmengdelege talordenar

talrekkje -a, -er, -ene talteikn/enkelttal i ei rekkje som kan skrivast forenkla utan rekneteikn seg imellom

talteikn -et, -, -a teikn for å beskrive tal. Talteikna vi brukar i tallæra er inndelt i mengder og artar. Talord fortel oss korleis vi skal lese eller uttale talteikna

teikn -et, -, -a teikn er eit merke, som kan stå i staden for noko anna enn seg sjølv i verda

teljing -a, -ar, -ane det å telje ei mengde, eller finne ein stad på ei rekkja. Det å skape eit tal, det å finne ut kor mange einingar det er i ei mengde

ti eit artstal med arten av eit grunntal opphøgd i ein. Har talteiknet 'Å'

tiar -en, -ar, -ane artstalet ti eller arten av eit grunntal opphøgd i ein, som ei eining. Har talteiknet 'Å'

tidel eit artstal med arten av eit grunntal opphøgd i ein som mottal. Har talteiknet 'V'

tidel -en, -ar, -ane artstalet tidel eller arten av eit grunntal opphøgd i to som mottal som ei eining. Har talteiknet 'V'

tideling -en, -ar, -ane 'ein av delane når noko er delt på ti'. Brukast om enkelttala til høgre for stikket i stikktal. Mengda tidelingar større enn null, er lik mengda av artar i talmengda til stikktalet

tilfeldige følgjer følgjer der kvar følgje er tilfeldig

tilfeldig og aukande følgjer både tilfeldige og aukande følgjer saman

tilfeldig og minkande følgjer både tilfeldige og minkande følgjer saman

tilfelle -et, -, -a slik noko er før, ved eller etter eit innfall og/eller eit utfall

tilleggjar -en, -ar, -ane noko eller nokon som legg noko til noko. I reknelære: den mengda vi legg til ei anna mengde.

tilleggje tillegg, tilla, tillagt det å leggje noko til noko anna. Motsetjing til det å fråtrekkje. Det same som det å auke. Har teiknet '+'

tilleggjing -a, -ar, -ane det å tilleggje som ei eining. Motsetjing til fråtrekkjing. Det same som aukiing. Har teiknet '+'

tilleggjingstal -et, -, -a ei talorden for eitt

eller fleire artstal i ei talrekke, der vi kan setje tilleggingsteikn imellom enkelttala

tilnærming -a, -ar, -ane noko som nærmar seg noko anna

to eit mengdetal med ei mengde på to. Har talteiknet '2'

toar -en, -ar, -ane mengdetalet to eller ei mengde på to, som ei eining. Har talteiknet '2'

tolv eit mengdetal med ei mengde på tolv. Har talteiknet 'C'

tolvar -en, -ar, -ane mengdetalet tolv eller ei mengde på tolv, som ei eining. Har talteiknet 'C'

tost -en, -ar, -ane eit verktøy for å merke tal med ei talorden (uttalast; tåst)

tre eit mengdetal med ei mengde på tre. Har talteiknet '3'

trear -en, -ar, -ane mengdetalet tre eller ei mengde på tre, som ei eining. Har talteiknet '3'

tresstal alle heiltal som kan delast på 3, og som framleis forblir eit heiltal

tretten eit mengdetal med ei mengde på tretten. Har talteiknet 'D'

trettenar -en, -ar, -ane mengdetalet tretten eller ei mengde på tretten, som ei eining. Har talteiknet 'D'

tusen eit artstal med arten av eit grunntal opphøgd i tre. Har talteiknet 'M'

tusenar -en, -ar, -ane artstalet tusen, eller arten av eit grunntal opphøgd i tre, som ei eining. Har talteiknet 'M'

tusendel eit artstal med arten av eit grunntal opphøgd i tre som mottal. Har talteiknet 'X'

tusendel -en, -ar, -ane artstalet tusendel, eller arten av eit grunntal opphøgd i tre som mottal, som ei eining. Har talteiknet 'X'

tveuf -en, -ar, -ane eit vekslebart uftal med artar større eller lik grunnarten, saman med eit artstal

tveuftal -et, -, -a ei allmengdeleg talorden med ein eller fleire tveuf

uallmengdeleg -, -e ein eigenskap for noko som ikkje gjeld alle mengder

uallmengdeleg talorden talorden som ikkje kan brukast til alle mengder og talmengder

uendeleg noko som ikkje endar. Dette kan vere ei uendeleg stor mengde, og som stad uendeleg langt borte frå eit utgangspunkt.

Har teiknet '∞'. I mengdelæra blir uendeleg brukt som eit varig tal

uf -en, -ar, -ane mengdetal og artstal saman, der mengdetalet gir delmengda til arten som artstalet gir i ei talmengde

uftal -et, -, -a ei allmengdeleg talorden med ein eller fleire uf

ulik -, -e to eller fleire ting som ikkje er det same. Motsetjing til lik

ulikearta -, - ein eigenskap til noko med ulike artar innbyrdes

ulikskap -en, -ar, -ane eit diem der utfallet til samanlikninga er ulik

undereining -a, -ar, -ane ei eining under ei anna eining - tilsvarande ei sufe til ei lufe

utfall -et, -, -a noko som fell ut av noko. Motsetjing til innfall

utfalle utfell, utfall, utfalle å falle noko ut av noko anna

utfalling -a, -ar, -ane da å utfalle som ei eining

uveksla -, - eigenskapen å ikkje vere veksla

uvekslebar -t, -e eigenskapen å ikkje kunne bli veksla

uvekslebar talmengde ei talmengde som ikkje eintydig kan vekslast tilbake til talmengda før fyrste veksling

vare -ar, -a, -a; el. -er, -de el -te, -t ei handling for noko med same tilfelle over tid. Motsetjinga er å virka

varige tal tal med ei varig mengde – og har til vanleg eigne talord og talteikn i tillegg til den varige mengda

varing -a, -ar, -ane da å vare som ei eining. Motsetjing til virkning

varar -en, -ar, -ane noko eller nokon som varer

veksla -, - eigenskapen å vere veksla

veksle -ar, -a, -a å endre på samansetjinga til ei mengde. Særskilt gjeld dette talmengder som mengde

vekslebar -t, -e eigenskapen å kunne bli veksla

vekslebar talmengde ei talmengde som eintydig kan vekslast tilbake til talmengda før fyrste veksling

veksling -a, -ar, -ane da å veksle som ei eining

virke -ar, -a, -a ei handling for noko satt igang med ulike tilfeller over tid.

Motsetjinga er å vare

virkeitekn -et, -, -a teikn vi brukar til virkarar

virkning -a, -ar, -ane da å virka som ei eining. Motsetjing til varing

virkningsfølge -a, -er, -ene ei følgje av ei virkning

virkar -en, -ar, -ane noko eller nokon som virkar

åttar -en, -ar, -ane mengdetalet åtte eller ei mengde på åtte, som ei eining. Har talteiknet '8'

åtte eit mengdetal med ei mengde på åtte. Har talteiknet '8'

Emneleg orden:

Artstal

tusen eit artstal med arten av eit grunntal opphøgd i tre. Har talteiknet 'M'

hundre eit artstal med arten av eit grunntal opphøgd i to. Har talteiknet 'N'

ti eit artstal med arten av eit grunntal opphøgd i ein. Har talteiknet 'Å'

oin eit artstal for grunnarten i ei talmengde, eller arten av eit grunntal opphøgd i null. Har talteiknet 'I'

tidel eit artstal med arten av eit grunntal opphøgd i ein som mottal. Har talteiknet 'V'

hundredel eit artstal med arten av eit grunntal opphøgd i to som mottal. Har talteiknet 'W'

tusendel eit artstal med arten av eit grunntal opphøgd i tre som mottal. Har talteiknet 'X'

null mengdetalet null, ei mengde på ingenting, artstalet null eller ingen art i ei talmengde. Har talteiknet '0'. Null kan skrivast både som heiltal og som deltal

Artstal som eining

tusenar -en, -ar, -ane artstalet tusen, eller arten av eit grunntal opphøgd i tre, som ei eining. Har talteiknet 'M'

hundrar -en, -ar, -ane artstalet hundre eller arten av eit grunntal opphøgd i to, som ei eining. Har talteiknet 'N'

tiar -en, -ar, -ane artstalet ti eller arten av eit grunntal opphøgd i ein, som ei eining. Har talteiknet 'Å'

oinar -en, -ar, -ane mengdetalet oin, eller ei mengde på oin, som ei eining. Har talteiknet 'I'

tidel -en, -ar, -ane artstalet tidel eller arten av eit grunntal opphøgd i to som mottal som ei eining. Har talteiknet 'V'

hundredel -en, -ar, -ane artstalet hundredel eller arten av eit grunntal opphøgd i ein som mottal, som ei eining. Har talteiknet 'V'

tusendel -en, -ar, -ane artstalet tusendel, eller arten av eit grunntal opphøgd i tre som mottal, som ei eining. Har talteiknet 'X'

null -en, -ar, -ane mengdetalet null, ei mengde på ingenting, artstalet null eller ingen art i ei talmengde, som ei eining. Har talteiknet 0. Null kan skrivast både som heiltal og som deltal

Diemlære

deldiem -et, -, -a ein del av eit diem. Eitt eller fleire kest med handlingar seg imellom, men færre enn alle kest i eit diem

diem -et, -, -a kest og handlingar saman.

Diem har minst to kest med minst éi samanlikning, og ellers handlingar seg imellom

dieme -ar, -a, -a å handle med diem

dieming -a, -ar, -ane det å dieme som ei eining

ekest -et, -, -a eit deldiem med dei kest handlingane gonging, deling, opphøgjing og/eller nedhøgjing gjeld, og har alltid handlingane tilleggjing, fråtrekkjing eller samanlikning imellom seg og andre kest, ekest og/eller deldiem. Forkorting av ekest gir kest

halvdiem -et, -, -a deldiem med samanlikning seg imellom ogell ingenting på sidene i diem.

medekest -et, -, -a ekest med ejomet 'med' framfor seg.

motekest -et, -, -a ekest med ejomet 'med' framfor seg.

medhalvdiem -et, -, -a halvdie med ejomet 'med' framfor seg.

mothalvdiem -et, -, -a halvdie med ejomet 'med' framfor seg.

Ejumlære

ejom -et, -, -a med ogell mot.

med eit ejom for det at noko virkar som noko anna. Ofte tolka slik at om virkninga har fleire sufer enn to den sufa som er mest lik - og derfor då oftast den same sufa. Det motsette av mot.

mot eit ejom for det at noko ikkje virkar som noko anna. Ofte tolka slik at om virkninga har fleire sufer den sufa som er minst lik - og derfor då oftast den motsette virkning om den finst. Det motsette av med.

Erenglære

delnufe -a, -er, -ene ein virkar med ei utfallig delvirkning

delvirkning -a, -ar, -ane ein del av ei virkning

ereng -et, -, -a eit verktøy for læring, og kan brukast til å lære, skape ei lære, eller for å

løyse opp ei lære. Har teiknet ‘’

erengje -ar, -a, -a ei handling der vi brukar ereng

erengjar -en, -ar, -ane noko eller nokon som erengjar

erengjing -a, -ar, -ane det å erengje som ei eining

gug -et, -, -a ei auking av ei mengde moglege tilfeller

guge -ar, -a, -a å auke mengda moglege tilfeller

guging -a, -ar, -ane ei auking av ei mengda moglege tilfeller

gåg -et, -, -a ei minking av ei mengde moglege tilfeller

gåge -ar, -a, -a å minke mengda moglege tilfeller

gåging -a, -ar, -ane ei minking av ei mengde moglege tilfeller

innfall -et, -, -a noko som fell inn i noko. Motsetjing av utfall

innfalle innfell, innfall, innfalle å falle noko inn i noko anna

innfalling -a, -ar, -ane da å innfalle som ei eining

kufe -a, -er, -ene ein varar med utfallig varing

lufe -a, -er, -ene ein virkar med innfallig virkning

nufe -a, -er, -ene ein virkar med utfallig virkning

rufe -a, -er, -ene innfall til ereng - som det er målet å lære noko om

sufe -a, -er, -ene ein varar med innfallig varing

tilfelle -et, -, -a slik noko er før, ved eller etter eit innfall og/eller eit utfall

utfall -et, -, -a noko som fell ut av noko. Motsetjing av innfall utfalle utfell, utfall, **utfalle** utfell, utfall, utfalle å falle noko ut av noko anna

utfalling -a, -ar, -ane da å utfalle som ei eining

vare -ar, -a, -a; el. -er, -de el -te, -t ei handling for noko med same tilfelle over tid. Motsetjinga er å virka

varing -a, -ar, -ane da å vare som eining. Motsetjing til virkning

varar -en, -ar, -ane noko eller nokon som varer

virke -ar, -a, -a ei handling for noko satt igang med ulike tilfeller over tid. Motsetjinga er å vare

virkning -a, -ar, -ane da å virka som eining. Motsetjing til varing

virkar -en, -ar, -ane noko eller nokon som virkar

Følgjelære

følgje -a, -er, -ene noko som kjem etter noko anna

følgje -et, -, -a nokon som er med nokon andre

følgjeorden -en, -ar, -ane ei orden for følgjer. Noko (ei følgje) som kjem etter noko anna ut frå ei orden

Følgjeorden

aukande følgjer følgjer som stadig aukar

aukande og like følgjer både aukande og like følgjer saman

like følgjer følgjer der kvar følgje er lik den fyrste

minkande følgjer følgjer som stadig minkar

minkande og like følgjer både minkande og like følgjer saman

tilfeldige følgjer følgjer der kvar følgje er tilfeldig

tilfeldig og aukande følgjer både tilfeldige og aukande følgjer saman

tilfeldig og minkande følgjer både tilfeldige og minkande følgjer saman

virkningsfølgje -a, -er, -ene ei følgje av ei virkning

Handling

handle -ar, -a, -a det når noko eller nokon får noko til å hende

handling -a, -ar, -ane det å handle som eining

Hending

hende -er, -e, -t noko over tid. Noko frå ei tid til ei anna tid

hending -a, -ar, -ane det å hende som ei eining

Kestlære

artest -en, -ar, -ane førestaving som artstal til måleiningar. Artest kan endre arten til

måleiningar. Ei måleining virkar saman med artest som ein grunnart i ei talmengde
kest -et, -, -a tal, eigenskap og eining saman. Kest er derfor enklast forklart ei mengde av noko, der talet gir mengda, einingen det som vi har ei mengde av, og eigenskapen ein eigenskap ved einingen
medkest -et, -, -a eit kest med medteikn framfor seg.
motkest -et, -, -a eit kest med motteikn framfor seg.

Lære

kunne kan, kunne, kunna ei handling når vi har lært. Kjem alltid etter læring
kunnskap -en, -ar, -ane da nokon kan
lære -er, -te, -t ei handling før ein kan noko. Kjem alltid før kunnskap
lære -a, -er, -ene noko vi kan lære
læring -a, -ar, -ane da å lære som ei eining

Mengdelære

art -en, -ar, -ane ein art er ei undereining av ei eining. I ei lufe med ulike tilfeller, ulike sufer, er kvar av tilfellene/sufene ein eigen art av lufa
delmengde -a, -er, -ene ein del av ei mengde
grunnart -en, -ar, -ane den grunnleggjande arten i ei talmengde
likearta -, - ein eigenskap for noko med like artar innbyrdes
mengde -a, -er, -ene ei mengde er det som fortel oss om det er ein, eller meir eller mindre enn ein av noko
minsteart -en, -ar, -ane den minste art av artane i ei mengde
størsteart -en, -ar, -ane den største arten av artane i ei mengde
ulikearta -, - ein eigenskap til noko med ulike artar innbyrdes
undereining -a, -ar, -ane ei eining under ei anna eining - tilsvarande ei sufe til ei lufe

Mengdeord

all all, alt, alle mengdeord for dei einingar som er i ei mengde, eller ei heil eining
annan anna, anna, andre mengdeord for ei mengde sideordna ei anna mengde
annankvar annankvar, annankvart, -

mengdeord for kvar andre eining i ei mengde ordna på ei rekkje
einkvan eikor, eitkvart, - mengdeord for alle einingane i ei mengde kvar for seg
- -, -, få mengdeord for mindre enn halvdel av ei mengde
få -tt, - el -e (få, færre, færrest) eigenskap som mindre enn halvdel av ei mengde
ingen inga, inkje, ingen mengdeord for ei mengde uten einingar
kvar kvar, kvart, - mengdeord for alle einingar i ei mengde, men samstundes dei enkelte einingane for seg sjølv
mang ein mang ei, mang eit, mange (mange, fleire, flest) eigenskap som meir enn halvdel av ei mengde
nokon noka, noko, nokre/nokon mengdeord for ein del av ei mengde

Mengdetal

null mengdetalet null, ei mengde på ingenting, artstalet null eller ingen art i ei talmengde. Har talteiknet '0'. Null kan skrivast både som heiltal og som deltal
ein eit mengdetal med ei mengde på ein. Har talteiknet '1'
to eit mengdetal med ei mengde på to. Har talteiknet '2'
tre eit mengdetal med ei mengde på tre. Har talteiknet '3'
fire eit mengdetal med ei mengde på fire. Har talteiknet '4'
fem eit mengdetal med ei mengde på fem. Har talteiknet '5'
seks eit mengdetal med ei mengde på seks. Har talteiknet '6'
sju eit mengdetal med ei mengde på sju. Har talteiknet '7'
åtte eit mengdetal med ei mengde på åtte. Har talteiknet '8'
ni eit mengdetal med ei mengde på ni. Har talteiknet '9'
omi eit mengdetal med ei mengde på omi. Har talteiknet 'A'
elleve eit mengdetal med ei mengde på elleve. Har talteiknet 'B'
tolv eit mengdetal med ei mengde på tolv. Har talteiknet 'C'
tretten eit mengdetal med ei mengde på tretten. Har talteiknet 'D'

fjorten eit mengdetal med ei mengde på fjorten. Har talteiknet 'E'

femten eit mengdetal med ei mengde på femten. Har talteiknet 'F'

seksten eit mengdetal med ei mengde på seksten. Har talteiknet 'G'

Mengdetal som eining

null -en, -ar, -ane mengdetalet null, ei mengde på ingenting, artstalet null eller ingen art i ei talmengde, som ei eining. Har talteiknet '0'. Null kan skrivast både som heiltal og som deltal

ein -en, -ar, -ane mengdetalet ein, eller ei mengde på ein, som ei eining. Har talteiknet '1'

to -en, -ar, -ane mengdetalet to eller ei mengde på to, som ei eining. Har talteiknet '2'

tre -en, -ar, -ane mengdetalet tre eller ei mengde på tre, som ei eining. Har talteiknet '3'

fire -en, -ar, -ane mengdetalet fire eller ei mengde på fire, som ei eining. Har talteiknet '4'

fem -en, -ar, -ane mengdetalet fem eller ei mengde på fem, som ei eining. Har talteiknet '5'

seks -en, -ar, -ane mengdetalet seks eller ei mengde på seks, som ei eining. Har talteiknet '6'

sju -en, -ar, -ane mengdetalet sju eller ei mengde på sju, som ei eining. Har talteiknet '7'

åtte -en, -ar, -ane mengdetalet åtte eller ei mengde på åtte, som ei eining. Har talteiknet '8'

ni -en, -ar, -ane mengdetalet ni, eller ei mengde på ni, som ei eining. Har talteiknet '9'

omni -en, -ar, -ane mengdetalet omni, eller ei mengde på omni, som ei eining. Har talteiknet 'A'

elleve -en, -ar, -ane mengdetalet elleve, eller ei mengde på elleve, som ei eining. Har talteiknet 'B'

tolv -en, -ar, -ane mengdetalet tolv eller ei mengde på tolv, som ei eining. Har talteiknet 'C'

tretten -en, -ar, -ane mengdetalet tretten

eller ei mengde på tretten, som ei eining.

Har talteiknet 'D'

fjorten -en, -ar, -ane mengdetalet fjorten eller ei mengde på fjorten, som ei eining.

Har talteiknet 'E'

femten -en, -ar, -ane mengdetalet femten eller ei mengde på femten, som ei eining.

Har talteiknet 'F'

seksten -en, -ar, -ane mengdetalet seksten, eller ei mengde på seksten, som ei eining. Har talteiknet 'G'

Merke

merke -et, -, -a noko satt på noko anna som hjelp for til dømes da å; finne da att, skilje da frå noko anna, med meir. Har teiknet '1'

Opplysing

oppløyse -er, -te, -t det å løyse noko opp i sine ulike delar.

oppløysing -a, -ar, -ane det å oppløyse som ei eining.

Otlære

bokstav -en, -ar, -ane skriveteikn som brukast til ord

ord -et, -, -a ein eller fleire bokstavar satt saman, og som saman kan stå for noko anna enn teikna sjølve i verda

setning -en, -ar, -ane ein eller fleire ord og/eller teikn satt saman

teikn -et, -, -a teikn er eit merke, som kan stå i staden for noko anna enn seg sjølv i verda

Raflære

ogell eit ord mellom to, slik at begge eller eitt av dei er gyldige. Same som; 'og' eller 'eller'.

Reknelære

delar -en, -ar, -ane noko eller nokon som delar noko. I reknelære: den mengda vi delar ei anna mengde med.

dele -er, -te, -t det å gjere noko heilt om til fleire delar. I reknelære det å fråtrekkje ei mengde med ei mengde ei mengde gongar. Motsetjing til det å gonge. Har teiknet '·'.

deling -a, -ar, -ane det å dele som ei eining. Motsetjing til gonging. Har teiknet ':'.

deling -a, -ar, -ane det å dele som ei eining. Motsetjing til gonging. Har teiknet ‘.’.

fråtrekkjar -en, -ar, -ane noko eller nokon som trekk noko frå noko. I reknelære: den mengda vi trekk frå ei anna mengde.

fråtrekkje fråtrekkjer, fråtrekte, fråtrekt det å trekkje noko frå noko anna. Motsetjing til det å tilleggje. Det same som det å minke. Har teiknet ‘-’.

fråtrekkjing -a, -ar, -ane det å fråtrekkje som ei eining. Motsetjing til tilleggjing. Det same som minking. Har teiknet ‘-’.

gongar -en, -ar, -ane noko eller nokon som gongar noko med noko. I reknelære: den mengda vi gongar ei anna mengde med.

gonge -ar, -a, -a det å leggje ei mengde til seg sjølv ei mengde gongar. Motsetjing til det å dele. Har teiknet ‘.’.

gonging -a, -ar, -ane det å gonga som ei eining. Motsetjing til deling. Har teiknet ‘.’.

nedhøgjar -en, -ar, -ane noko eller nokon som nedhøgjar noko med noko. I reknelære: den mengda vi nedhøgjar ei anna mengde med.

nedhøge -er, -høgde, -høgt det å gonge eller dele ei mengde lik 1 med ei utfallig mengde ei mengde gongar. Motsetjing til det å opphøge. Har teiknet ‘\’.

nedhøgjing -a, -ar, -ane det å nedhøge som ei eining. Motsetjing til opphøgjing. Har teiknet ‘\’.

opphøgjar -en, -ar, -ane noko eller nokon som opphøgjar noko med noko. I reknelære: den mengda vi opphøgjar ei anna mengde med.

opphøge -er, -høgde, -høgt det å gonge eller dele ei mengde lik 1 med ei innfallig mengde ei mengde gongar. Motsetjing til det å nedhøge. Har teiknet ‘/’.

opphøgjing -a, -ar, -ane det å opphøge som ei eining. Motsetjing til nedhøgjing. Har teiknet ‘/’.

rekne -ar, -a, -a gjerning med to eller fleire innfallige mengder, med mål om å få éi eller fleire mengder som utfall (vanlegvis talmengder).

rekning -a, -ar, -ane gjerninga å rekne som ei eining.

tilleggjar -en, -ar, -ane noko eller nokon

som legg noko til noko. I reknelære: den mengda vi legg til ei anna mengde.

tilleggje tillegg, tilla, tillagt det å leggje noko til noko anna. Motsetjing til det å fråtrekkje. Det same som det å auke. Har teiknet ‘+’.

tilleggjing -a, -ar, -ane det å tilleggje som ei eining. Motsetjing til fråtrekkjing. Det same som auking. Har teiknet ‘+’.

Samanlikning

lik -, -e to eller fleire ting som er det same. Motsetjing til ulik

likning -en, -ar, -ane eit diem der utfallet til samanlikninga er lik

liten lita, lite, små(e) (liten, mindre, minst) ei storleik utanom det vanlege og ei motsetjing til stor/mykje. Sjå mykje

meir sjå mykje

mindre sjå liten

mykje -, - (mykje, meir, mest) ei storleik utanom det vanlege og ei motsetjing til lite. Sjå liten

samanlikne -ar, -a, -a det å finne ut om noko er likt eller ulikt noko anna. Gjerast ved å setje to eller fleire ulike ting saman på ulike måtar

samanlikning -a, -ar, -ane det å samanlikne som ei eining

tilnærming -a, -ar, -ane noko som nærmar seg noko anna

ulik -, -e to eller fleire ting som ikkje er det same. Motsetjing til lik

ulikskap -en, -ar, -ane eit diem der utfallet til samanlikninga er ulik

Setning

føresetnad -en, -er, -ene noko som kjem før noko set seg

stikk -et, -, -a skriveteikn som brukast i slutten av setningar. Stikk er ulest i vanleg tekst. Har teiknet ‘.’

strek -en, -ar, -ane skriveteikn som brukast imellom delsetningar i ei setning. Strek er ulest i vanleg tekst. Har teiknet ‘,’

Skaplære

skape -er, -te, -t det å endre slik noko ser ut sett bort ifrå fargen.

skaping -a, -ar, -ane det å skape som ei eining.

Språklære

bokstav -en, -ar, -ane skriveteikn som brukast til ord

eigenskap -en, -ar, -ane noko eige ved ei eining

eining -a, -ar, -ane noko som i seg sjølv er ein heilskap

måleining -a, -ar, -ane ei eining med ei særskilt storleik, som nyttast til å måla ulike mengder av same eining som måleininga sjølv er bygt opp av. Artstal brukast som førestaving til måleiningar, og då skriv vi artstalet og måleiningen saman utan mellomrom

omsetje -set, -sette, -sett å setje noko satt, om til noko anna

omsetjing -a, -ar, -ane noko som er omsatt
ord -et, -, -a ein eller fleire bokstavar satt saman, og som saman kan stå for noko anna i verda

ot -et, -, -a både ord, teikn og det som eit ord eller teikn står for i seg sjølv

setning -a, -ar, -ane ein eller fleire ord og/eller teikn satt saman

spørje spør, spurde, spurt tiltale til ein sjølv eller nokon andre med formål om å lære noko

spørjing -a, -ar, -ane da å spørje som ei eining

teikn -et, -, -a teikn er eit merke, som kan stå i staden for noko anna enn seg sjølv i verda

Tal

deltal -et, -, -a eit tal mellom heiltala -1 og 1. Ein del av ein eining, eller fleire delar av ein eller fleire einingar satt saman, og som ikkje gir eit heiltal

enkelttal -et, -, -a eitt av talteikna i ei talrekkje, eller eit tal med kun eitt talteikn

grunntal -et, -, -a medtalige heiltal frå og med 2

heiltal -et, -, -a heiltal er ei mengde av ein eller fleire heile, udelte einingar

medtal -et, -, -a alle tal større enn null. Framfor medtal kan teiknet for tilleggjing valfritt brukast. Medtal er da motsette av

mottal

mottal -et, -, -a alle tal under null. Framfor mottal brukar vi alltid teiknet for fråtrekkjing. Mottal er da motsette av medtal

oddetal -et, -, -a alle heiltal som ikkje er partal, og er derfor det motsette av partal.

Oddetal gir deltal når det delast på talet 2
partal -et, -, -a alle heiltal som kan delast på 2, og som framleis forblir eit heiltal. Det motsette av oddetal

tal -et, -, -a tal er talord og talteikn for ulike mengder, som har talmengde som grunnlag
talord -et, -, -a ord for måten vi les, eller uttalar talteikn, eller ei talrekkje

talrekkje -a, -er, -ene talteikn/enkelttal i ei rekkje som kan skrivast forenkla utan rekneteikn seg imellom

talteikn -et, -, -a teikn for å beskrive tal. Talteikna vi brukar i tallæra er inndelt i mengder og artar. Talord fortel oss korleis vi skal lese eller uttale talteikna

teljing -a, -ar, -ane det å telje ei mengde, eller finne ein stad på ei rekkja. Det å skape eit tal, det å finne ut kor mange einingar det er i ei mengde

tresstal alle heiltal som kan delast på 3, og som framleis forblir eit heiltal

Talmengde

talmengde -a, -er, -ene ei særskilt samansatt mengde, som vi brukar som grunnlag for alle tal for mengder

Talorden

allmengdeleg -, -e ein eigenskap for noko som gjeld alle mengder

allmengdeleg talorden talorden som kan brukast for alle mengder og talmengder

artstal -et, -, -a artstal er tal for dei ulike artar i ei talmengde. Artstal har ei motsetjing i høve til mengdetal sidan artstal alltid treng eit stemt grunntal for å få ei varig mengde

mengdetal -et, -, -a tal med heiltalige varige mengder frå 0 og oppover medtalige med mengda 1 seg imellom innbyrdes.

Mengdetal har ei motsetjing ihøve til artstala sidan mengdetal alltid har ei varig mengde

opphavstal -et, -, -a ei talorden som kan beskrive ei likearta mengde, der vi byttar ut kvar eining i mengda med talet I. Den

enklaste talorden

stikkatal -et, -, -a talorden der kvart enkelttal er eit mengdetal, og der stikk brukast imellom heiltal og deltal. Heiltalet og deltalet står høvesvis til venstre og til høgre for stikket

særropphavstal -et, -, -a opphavstal saman med artstal anten som ein artest eller som ei eining i kest

talorden -en, -ar, -ane tal satt saman i ei bestemt orden. Vi har allmengdelege og uallmengdelege talordenar

tideling -en, -ar, -ane 'ein av delane når noko er delt på ti'. Brukast om enkelttal til høgre for stikket i stikkatal. Mengda tidelingar større enn null, er lik mengda av artar i talmengda til stikkalet

tilleggjingstal -et, -, -a ei talorden for eitt eller fleire artstal i ei talrekke, der vi kan setje tilleggjingsteikn imellom enkelttala

tøst -en, -ar, -ane eit verktøy for å merke tal med ei talorden (uttalast; tåst)

tveuf -en, -ar, -ane eit vekslebart uftal med artar større eller lik grunnarten, saman med eit artstal

tveuftal -et, -, -a ei allmengdeleg talorden med ein eller fleire tveuf

uallmengdeleg -, -e ein eigenskap for noko som ikkje gjeld alle mengder

uallmengdeleg talorden talorden som ikkje kan brukast til alle mengder og talmengder

uf -en, -ar, -ane mengdetal og artstal saman, der mengdetalet gir delmengda til arten som artstalet gir i ei talmengde

uftal -et, -, -a ei allmengdeleg talorden med

ein eller fleire uf

Teikn

lufeteikn -et, -, -a teikn vi brukar til lufer

nufeteikn -et, -, -a teikn vi brukar til nufer

virqueteikn -et, -, -a teikn vi brukar til virkarar

Varige tal

varige tal tal med ei varig mengde – og har til vanleg eigne talord og talteikn i tillegg til den varige mengda

uendeleg noko som ikkje endar. Dette kan vere ei uendeleg stor mengde, og som stad uendeleg langt borte frå eit utgangspunkt. Har teiknet '∞'. I mengdelæra blir uendeleg brukt som eit varig tal

Veksling

uveksla -, - eigenskapen å ikkje vere veksla
uvekslebar -t, -e eigenskapen å ikkje kunne bli veksla

uvekslebar talmengde ei talmengde som ikkje eintydig kan vekslast tilbake til talmengda før fyrste veksling

veksle -ar, -a, -a å endre på samansetjinga til ei mengde. Særskilt gjeld dette talmengder som mengde

veksla -, - eigenskapen å vere veksla
vekslebar -t, -e eigenskapen å kunne bli veksla

vekslebar talmengde ei talmengde som eintydig kan vekslast tilbake til talmengda før fyrste veksling

veksling -a, -ar, -ane da å veksle som ei eining

Andre varer gitt ut av forlaget Verda:

Bok ∨ Ebok	Språk
Erenglære	Nynorsk
Erenglære	Bokmål
Kestlære	Nynorsk
Kestlære	Bokmål
Følgjelære	Nynorsk
Følgelære	Bokmål
Diemlære	Nynorsk
Diemlære	Bokmål
Mengdelære	Nynorsk
Mengdelære	Bokmål
Gjumlære	Nynorsk
Gjumlære	Bokmål
Otliste	Nynorsk
Otliste	Bokmål

Dataforskrift	Språk
Omsetjing av talorden	Nynorsk
Oversetting av tallorden	Bokmål
Omsetjing av talorden (Forsøksutgåve)	Nynorsk
Oversetting av tallorden (Forsøksutgåve)	Bokmål
GTIN-kode med ISBN	Nynorsk
GTIN-kode med ISBN	Bokmål
Diem	Nynorsk
Diem	Bokmål
Diem (Forsøksutgåve)	Nynorsk
Diem (Forsøksutgåve)	Bokmål

Desse kan bestillast på nettsida <http://www.verda.no>

